

Förverkande enligt 7 § trafikbrottslagen

Promemoria

RättsPM 2005:2
Utvecklingscentrum Malmö
Januari 2007 (uppdaterad)

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1.1 Gällande lagstiftning.....	3
1.2 Kort om förarbetena till den nuvarande lagstiftningen (prop. 1993/94:44	3
2 Allmänt om förverkande.....	4
3 Rättsfall.....	5
3.1 Brottsligheten, fordonets värde	5
3.2 Ägarförhållandena	8
3.3 Doms rättskraft	9
4 Praxis idag	10
4.1 Brotten.....	10
4.2 Fordonsvärdet	10
4.3 Ägarinvändning	10
5 UC Malmös syn på åklagarpraxis	11
6 Fortsatt utveckling	12

RättsPM 2005:2 lades ut på Rånet i november 2005.
Den uppdaterades i januari 2007: Omarbetning med anledning av
tillkommande överrättsavgöranden (avsnitt 3.1 och avsnitt 5; kantstreckat)

1 Inledning

Det framstår allt tydligare att ekonomiska konsekvenser som ett förverkande i många fall är väl så brottsförebyggande som den vanliga brottspåföljden. En förklaring är ofta att den tilltalade är bötesimmun och att återfallsrisken påverkas obetydligt av en kort fängelsepåföljd. Det är också från trafiksäkerhetssynpunkt viktigt att utnyttja all lagstiftning för att minska antalet farliga fordonsförare i trafiken. UC Malmö, vars verksamhetsområde bland annat omfattar trafikmål, lämnar i denna promemoria rekommendationer om en generell åklagarpraxis vid tillämpning av 7 § trafikbrottslagen.

1.1 Gällande lagstiftning

7 § trafikbrottslagen (1951:649)

Ett fordon som har använts vid brott enligt denna lag får förklaras förverkat, om det behövs för att förebygga fortsatt sådan brottslighet och förverkande inte är oskäligt. Detsamma gäller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag.

Första stycket gäller även i fråga om egendom som varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott enligt denna lag, om brottet har fullbordats. Bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av egendom i syfte att förhindra rattfylleribrott finns i 24 a – 24 d §§ polislagen (1984:387).
(Lag 1993:1463, 2005:285)

I departementspromemorian Ds 2004:24 föreslås dels strängare regler för förverkande, bl.a. om fordonet använts vid brott mot TBL för vilket fängelse är föreskrivet, om det var trafikfarligt eller belagt med körförbud, om värdet var högst en fjärdedels basbelopp (ca 9 000 kr). Dessutom föreslås möjlighet att förverka fordon hos ägaren (då denne inte var misstänkt) på förenklat sätt. Förslagen har ännu inte lett till lagstiftning.

1.2 Kort om förarbetena till den nuvarande lagstiftningen (prop. 1993/94:44)

Sedan den 1 februari 1994 har 7 § trafikbrottslagen den lydelse som anges ovan. I den tidigare lydelsen krävdes för förverkande att behovet att förebygga fortsatt brottslighet skulle vara uppenbart. Detta hade i lagtexten formuleringen att det skulle vara uppenbart att förverkande krävdes för att förebygga fortsatt brottslighet. Genom lagändringen togs ordet "uppenbart" bort, varigenom möjligheterna till förverkande vidgades. Motivering för lagändringen kan utläsas ur följande utdrag ur propositionen.

"Med hänsyn till de stora risker som trafiknykterhetsbrott och andra allvarliga trafikbrott utgör framstår det, i jämförelse med vad som gäller om förverkande på andra områden, som i hög grad rimligt att fordon som använts vid sådana brott förverkas i större utsträckning än vad som i dag är fallet. En sådan förändring torde få särskild betydelse för att motverka rattfylleribrott. Uppenbarligen har straffhotet i många fall inte en tillräckligt brottsavhållande effekt på den som har en benägenhet att köra bil alkohelpåverkad. Vetskapen om att det utöver det hot som lagföring och straff innebär dessutom finns en beaktansvärd

risk att bli av med sin bil kan sannolikt få en viss betydelse i detta hänseende. En mindre restriktiv utformning av bestämmelsen skulle sålunda vara av såväl pedagogiskt som brottsförebyggande värde samt i många fall komma att innebära att den från vilken en bil förklaras förverkad rent faktiskt hindras från fortsatt likartad brottslighet. Detta synsätt har vunnit brett stöd från de instanser som yttrat sig över promemorians förslag. Regeringen anser med hänvisning till det anförda att det finns anledning att skärpa reglerna om förverkande av fordon som använts vid brott enligt trafikbrottslagen.”

”Sammantaget innebär regeringens förslag att tillämpningen kommer att bli mindre restriktiv än vad som nu gäller. Det utvidgade tillämpningsområdet är främst avsett för sådana brott, där trafiksäkerhetsriskerna framstår som särskilt påtagliga. Såsom utvecklas närmare i specialmotiveringen kan den utökade förverkandemöjligheten komma till särskild användning vid trafiknykterhetsbrott, men även för andra allvarliga trafikbrott och vid återfall i trafikbrott av inte alltför obetydligt slag bör förverkande kunna tillgripas.”

”Bestämmelsen ändras för att öka utrymmet för att förklara fordon förverkade vid brott mot trafikbrottslagen. --- Det bör vara tillräckligt att risken för fortsatt brottslighet enligt vanliga bedömningsprinciper framstår som beaktansvärd. Naturligtvis blir här såväl gärningsmannens tidigare brottslighet som arten och omfattningen av den aktuella brottsligheten av avgörande betydelse. Risk för återfall torde allmänt sett föreligga när gärningsmannen gjort sig skyldig till flera trafikbrott av inte alltför obetydlig beskaffenhet eller när trafikbeteendet framstår som särskilt hänsynslöst, präglad av en likgiltighet inför trafiksäkerhetskrav. Som exempel på det sistnämnda kan särskilt anföras fall av grovt rattfylleri när körningen skett under omständigheter som medfört påtaglig fara för trafiksäkerheten. Har gärningsmannen återfallit i rattfylleribrott bör det normalt kunna förutsättas att ett förverkande är påkallat för att förebygga fortsatt sådan brottslighet.

Förverkande skall dock inte ske, om ett beslut härom skulle vara oskäligt. För denna bedömning kan hänvisas till vad som anfördes vid bestämmelsens införande. Vid prövningen skall således beaktas bl.a. behovet av fordonet för någon annan medlem av gärningsmannens familj samt förarens personliga och ekonomiska förhållanden (jfr prop. 1986/87:81 s. 11). Även gärningsmannens eget behov av fordonet måste naturligtvis också vägas in men bör inte tillmätas avgörande betydelse.

Såsom angavs i det tidigare lagstiftningsärendet bör även fordonets värde tillmätas viss betydelse. Det bör dock betonas att enbart det förhållandet att fordonet har ett högt värde inte bör medföra att ett förverkande bedöms som oskäligt när ett förverkande allmänt sett framstår som motiverat. Vid oskälighetsbedömningen måste således prövas huruvida ett förverkande, med beaktande av samtliga omständigheter, skulle drabba gärningsmannen oskäligt hårt.”

2 Allmänt om förverkande

I 36 kap. 5 § BrB anges hos vem förverkande till följd av brott får ske. Bestämmelsen innebär bl.a. att förverkande får ske hos

1. gärningsmannen eller annan som har medverkat till brottet,
2. den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var,
3. den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som erhållit ekonomiska fördelar av brott begånget i utövningen av näringsverksamhet (jfr 36 kap. 4 § BrB),
4. den som efter brottet förvärvat egendomen genom bodelning eller på

grund av arv eller testamente eller genom gåva eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skäligen anledning till antagande om egendomens samband med brottet.

Enligt den ifrågavarande bestämmelsen får egendomen inte förklaras förverkad om den inte vid brottet tillhörde någon av dem som anges under 1-3.

Det bör observeras att 36 kap. 5 § BrB är tillämplig inte bara vid brott enligt brottsbalken, utan i princip gäller också på specialstraffrättens område. Om en specialstraffrättslig författning innehåller föreskrifter om att förverkande får ske i en vidare eller snävare personkrets än som anges i 36 kap. 5 § BrB så gäller denna bestämmelse istället för brottsbalksbestämmelsen. Förverkandebestämmelsen i 7 § trafikbrottslagen är dock **inte** en sådan föreskrift. Reglerna i 36 kap. 5 § BrB är således tillämpliga vid förverkande enligt trafikbrottslagen (se NJA 2003:310).

Av bestämmelserna i 29 kap. 5 § första stycket 8 och 30 kap. 4 § första stycket BrB följer att det men, som ett förverkande innebär, kan beaktas i mildrande riktning vid straffmätning och val av påföljd.

3 Rättsfall

3.1 Brottsligheten, fordonets värde

RH 1988:16 Fråga om förutsättningar för förverkande enligt 7 § TBL (avser 7 § TBL före lagändringen 1 februari 1994 då "uppenbart" togs bort)

Olovlig körning vid 2 tillfällen och rattfylleri vid 3 tillfällen (2,49, 3,07 resp. 2,19 promille) under drygt en månads tid juli-augusti 1987. Bilens värde 3000 kr. TR uttalade att lagstiftarens avsikt kan tyckas ha varit att det skulle erfordras ännu fler förseelser för att bilen skulle kunna förverkas. Med hänsyn till den tilltalades aktuella sinnesstämning bedömde TR dock att denne skulle ha kunnat fortsatt köra bilen hur ofta som helst om man inte tagit den ifrån honom. Bilen förverkades. Hovrätten gjorde samma bedömning som TR.

NJA 1988:80 Fråga om förutsättningar för förverkande enligt 7 § TBL (avser 7 § TBL i lydelsen före 1 februari 1994)

Olovlig körning vid 7 tillfällen (varav ett före 1 juli 1987 då 7 § TBL trädde ikraft) och rattfylleri vid ett tillfälle. Beslagtagen bil värd ca 25 000 kr. Tidigare vid 16 tillfällen (1975-1987) dömd för totalt 86 fall av olovlig körning, fyra fall av vårdslöshet i trafik, ett fall av rattfylleri och ett fall av smitning. HD fann att de tidigare domarna – trots att de låg i tiden före 1 juli 1987 – kunde beaktas när återfallsrisken skulle bedömas. Bilen förverkades.

RH 1988:157 Fråga om förutsättningar för förverkande enligt 7 § TBL (avser 7 § TBL i lydelsen före 1 februari 1994)

Olovlig körning: Tommy J, som upprepade gånger dömts för olovlig körning, förde den 14 september 1987 bil i Ryd trots att han saknade körkort.

Tommy J har vid tidigare tillfällen dömts för olovlig körning senast den 8 september 1987. Domen avsåg 15 olovliga körningar.

Tommy J har uppgivit att den beslagtagna bilen, en Volvo 145, 1973 års modell, vid tiden för förverkandet var värd cirka 15 000 kr.

Åklagarens förverkandeyrkande bifölls.

Domskäl: Enligt 7 § trafikbrottslagen (1951:649) får ett fordon som använts vid brott enligt lagen förklaras förverkat om det är uppenbart att detta behövs för att förebygga fortsatt sådan brottslighet och förverkandet inte är oskäligt. Hovrätten finner inte anledning att ifrågasätta de uppgifter om bilens värde som Tommy J lämnat. Även med beaktande av dessa uppgifter kan emellertid bilens värde inte anses så högt att det gör ett förverkande oskäligt. Inte heller i övrigt har det framkommit omständigheter, som medför att förverkandet är oskäligt.

NJA 1996:436 Fråga om förutsättningar för förverkande enligt 7 § TBL (enligt nya lydelsen)

Olovlig körning med egen bil vid tre-fyra tillfällen, olovlig körning med olovligt tillgripen bil vid ytterligare tre tillfällen allt under tiden september-20 oktober 1994. Bilens värde under 10 000 kr. Tidigare dömd vid tre tillfällen för ett fall av rattonykterhet (nov 1989), tre fall av olovlig körning (april 1990, augusti 1992 och september 1993) samt ett fall av grov vårdslöshet i trafik (augusti 1992). HD fann att de tidigare brotten låg förhållandevis långt tillbaka i tiden och begåtts med lång tids mellanrum. De nu aktuella brotten liksom flera av de tidigare var inte av sådan art att ett förverkande kunde anses erforderligt ur trafiksäkerhetssynpunkt. Förverkandeyrkandet ogillades (en ledamot skiljaktig).

RH 1997:124 Fråga om förutsättningar för förverkande enligt 7 § TBL (enligt nya lydelsen)

Olovlig körning vid 15 tillfällen, rattfylleri och rödljuskörning, stöld, tillgrepp av forstskaffningsmedel, häleri och andra förmögenhetsbrott under tiden dec 1995-nov 1996. Beslagtagna bil körts vid fem av dessa tillfällen. Bilens värde 55 000 - 60 000 kr. Utredningen sades visa att den tilltalade vanemässigt ägnade sig åt olovlig körning och i samband därmed visat uppenbar likgiltighet för trafiksäkerhetens krav. Bilen förverkades.

NJA 1994:703 Extrautrustning vid ett fordon undantogs vid förverkande av fordonet.

Åtal mot BK för grov olovlig körning, grovt rattfylleri och rattfylleri. Yrkande om förverkande mot BK avseende en i beslag tagen bil. BK medgav förverkandeyrkandet under förutsättning att han återfick radion. I målet upplyste BK att bilen var en Saab av 1976 års modell värd mellan 1.000 -1.500 kr. Han hade monterat in en stereo och två högtalare, som köpts 1993 för 1.500 kr. TR och hovrätt förverkade bilen inklusive extrautrustning. HD ogillade förverkandeyrkandet avseende stereoutrustningen och uttalade bl.a: Enligt hovrättens dom har BK gjort sig skyldig till bl.a. grov olovlig körning, rattfylleri och grovt rattfylleri. Genom domen har hans personbil förklarats förverkad enligt 7 § TBL. I bilen har han satt in en stereoanläggning. Enligt TBL i dess lydelse före den 1 februari 1994, får ett fordon som har använts vid brott enligt lagen förklaras förverkar om det är uppenbart att detta behövs

för att förebygga fortsatt brottslighet och förverkande inte är oskäligt. Det är denna lydelse som skall tillämpas på överklagandet i målet. Genom lagändring den 1 februari 1994 utvidgades möjligheterna till förverkande genom att uppenbarhetskravet togs bort. Bestämmelsen har i tidigare som i ny lydelse uteslutande ett brottsförebyggande syfte. Det saknas därför möjlighet att alternativt förklara fordonets värde förverkat. Bestämmelsens brottsförebyggande syfte ger utgångspunkten för bedömningen, vilken utrustning som skall omfattas när ett fordon förverkas. Egendom som hör till standardutrustningen eller har betydelse för fordonets funktion som sådant bör omfattas, medan ägaren bör få ta undan extra utrustning och andra tillbehör som har anbragts t ex för personlig nytta eller trevnad. BK bör således i detta fall få behålla stereoanläggningen. På grund av det anförda skall yrkandet om förverkande ogillas såvitt avser stereoanläggningen.

Högsta domstolen mål 2006-12-29, B 1419/05, Göta hovrätt avd 2 dom 2005-03-10, B 2681/04, Linköpings tingsrätt rotel 4 dom 2004-09-15, B 1741/04

Tingsrätten dömde MJ till fängelse fyra månader för tre fall av grovt rattfylleri och olovlig körning, grovt brott. Hovrätten fastställde i sin dom tingsrättens beslut att MJ:s bil skulle förverkas. Bilen var värderad till 120.000 kronor. Utöver de brott som MJ dömdes för av hovrätten har MJ tidigare lagförts för ett grovt rattfylleri i oktober 2003. Vid samtliga tillfällen har den nu aktuella bilen använts. MJ överklagade hovrättens dom med yrkande att HD skulle ogilla yrkandet om förverkande av MJ:s bil. RÅ bestred ändring. HD ogillade förverkandeyrkandet.

Av HD:s dom framgår bl.a. följande. Den aktuella bilen bedömdes i november 2005 ha ett värde av 80 000 kr. HD uttalade: De nu aktuella trafikbrotten liksom det tidigare grova rattfylleriet, är av sådan art att ett förverkande får anses erforderligt från trafiksäkerhetssynpunkt (jfr NJA 1996 s. 436). MJ:s uppgift att den behandling som han undergått för sina alkoholproblem avvärjt risken för fortsatt trafiknykterhetsbrottslighet medför ingen annan bedömning. - När det gäller oskälighetsbedömningen skall prövas om ett förverkande, med beaktande av samtliga omständigheter, skulle drabba gärningsmannen oskäligt hårt (se prop. 1993/94:44 s. 53 och 71 samt prop. 1986/87:81 s. 11). Därvid är värdet på bilen en av de faktorer som skall beaktas. Man måste emellertid då även ta hänsyn till att bilen kan vara köpt på avbetalning med förbehåll om återtaganderätt, något som beroende på omständigheterna kan nedföra att gärningsmannen endast i mindre mån drabbas ekonomiskt av förverkandet (jfr prop. 1986/87:81 s. 11 f.). Särskilda överväganden påkallas också i det fall då bilen inte tillhör gärningsmannen utan någon annan. - I förevarande fall finns det inte några särskilda omständigheter av det slag som nu senast berörts. Såvitt framkommit i målet tillhör sålunda bilen endast MJ och den är visserligen köpt på avbetalning men utan återtagandeförbehåll. MJ drabbas således fullt ut av den ekonomiska följden av ett förverkande. Enbart den omständigheten att den aktuella bilen – även efter den värdeminskning som den numera har undergått – har ett förhållandevis högt värde utgör inte hinder mot att den förklaras förverkad. Med hänsyn till vad som framkommit om *MJ:s personliga förhållanden, däribland den tid han varit berövad friheten för behandling och hans svaga ekonomi*, satt i relation till bilens värde framstår emellertid ett förverkande som oskäligt. (Anm: HD synes ha sammanvägt alla de särskilda förhållandena: Vid tidpunkten för

tingsrättens dom var MJ sedan en månad intagen för tvångsvård på behandlingshem enligt LVM. Han var alltså intagen på behandlingshem när hovrätten meddelade sin dom. MJ förlorade sitt arbete i december 2002, ett halvår efter det att han köpt den aktuella bilen, och var fortfarande arbetslös. Han uppbar endast ersättning från arbetslöshetskassan.)

Hovrätten över Skåne och Blekinge dom 2006-12-06, B 806-06, Lunds tingsrätts dom 2006-03-02, B 3986-05

Tingsrätten dömde PEK till böter för bl.a. vårdslöshet i trafik och nio fall av olovlig körning. Brotten var begångna under en period om knappt fem månader. Vid samtliga tillfällen körde PEK med de två fordon som åklagaren yrkade förverkade i målet. Bilarna var värderade till sammanlagt 465 000 kr. Tingsrätten ansåg att PEK:s agerande innebar uppenbara fall av lagtrots, att risken för fortsatt trafikbrottslighet var uppenbar och att PEK även uppvisat ett trafikfarligt beteende. Tingsrätten förverkade bilarna. Hovrätten ogillade förverkandeyrkandet och anförde: I likhet med tingsrätten anser hovrätten att bilarnas relativt höga värde i förevarande fall inte utgör hinder mot ett förverkande. Mot bakgrund av utredningen beträffande PEK:s nuvarande *hälsotillstånd* (klassiska tecken på demensutveckling) får emellertid ett förverkande av bilarna – sett i belysning av att risken för återfall nu är mindre än vid tingsrättens dom – bedömas som oskäligt.

3.2 Ägarförhållandena

RH 1988:95 En bil som använts vid olovlig körning togs i beslag och åklagaren yrkade i samband med åtal för bl.a. grov olovlig körning att bilen skulle förklaras förverkad. Yrkandet bestreds, varvid bl.a. invändes att bilen före brottstillfället överlåtits.

Förvärvaren som registrerats som ägare till bilen bekräftade att överlåtelsen skett. Invändningen ansågs emellertid inte utgöra hinder mot förverkande, eftersom bilen alltså sedan överlåtelsen funnits kvar hos överlåtaren. Då förutsättningar för förverkande i övrigt befanns uppfyllda (7 § i dess gamla lydelse var tillämplig) bifölls åklagarens yrkande om förverkande.

NJA 2002:310 Bil som använts av annan än ägaren vid brott mot TBL har inte ansetts kunna förverkas när talan om förverkande förts enbart mot den tilltalade för brottet.

Åtal mot DL för grov olovlig körning i flera fall. Förverkandeyrkande riktades mot DL avseende två beslagtagna bilar. DL invände att han lånat en av bilarna av annan person och att den andra bilen ägdes av hans mor men disponerades av honom. TR och hovrätt förverkade bilarna. HD, som noterade att Riksåklagaren inte gjort gällande att bilarna ägdes av DL, uttalade bl.a. De ifrågakvarande bilarna är registrerade på andra än DL. Lagen ger möjlighet till förverkande av bilarna hos de verkliga ägarna, om det är utrett t.ex. att de har medverkat till DL:s trafikbrott. En förutsättning för ett sådant förverkande är emellertid att åklagaren fört förverkandetalan mot ägarna antingen i samband med åtal mot dem för medverkan till trafikbrotten eller särskilt enligt lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m. Någon förverkandetalan mot bilägarna har emellertid inte förts i målet. På

grund av det anförda skall hovrättens beslut om förverkande av personbilarna upphävas.

3.3 Doms rättskraft

NJA 1990:401 Sedan dom i brottmål vunnit laga kraft utan att förverkande-frågan prövats i målet, kunde förverkande ej ske efter särskild talan

JB dömdes av Stockholms TR för bl.a. olovlig körning avseende brukande av personbilen EJK 404 vid tillhoppa 10 tillfällen genom domar 7 oktober 1987 och 9 december 1987. Den förra domen vann laga kraft. Den senare domen överklagades av JB men Svea hovrätt fastställde TR:s dom. Hovrättens dom vann laga kraft. I dessa mål hade åklagaren inte framställt något yrkande om förverkande och något sådant förordnande meddelades inte heller av TR. Bilen hade dock tagits i beslag 3 december 1987 i samband med en olovlig körning den dagen, vilken körning omfattades av det åtal som behandlades i den nämnda hovrättsdomen. Efter särskild talan vid TR med stöd av lagen (1986:1009) om förfarandet i vissa fall vid förverkande m.m., vilken väcktes 18 december 1987, yrkade åklagaren att bilen EJK 404 skulle förverkas enligt 7 § TBL. Denna talan prövades i samband med åtal för olovlig körning avseende brukande av andra bilar. Såväl TR som hovrätt biföll förverkandeyrkandet. JB yrkade i HD att förverkandeyrkandet skulle i första hand avvisas, i andra hand lämnas utan bifall. HD avvisade åklagarens talan om förverkande av personbilen EJK 404 och uttalade bl.a: Behandlingen vid domstolarna av frågan om förverkande aktualiserar spörsmålet huruvida förverkande av egendom på grund av brott efter särskild talan därom kan ske hos gärningsmannen, oaktat denne tidigare har lagförts för brottet, d.v.s. huruvida den rättskraft som domen i brottmålet medför även omfattar frågan om föreverkande. Vid bedömning härav torde kunna bortses från sådant förverkande av egendom som inte förutsätter att något brott har begåtts. Endast förverkande till det allmänna åsyftas. Det torde inte råda någon tvekan om att domstolen skall i brottmålet självmant pröva frågan om förverkande av egendom, om inte annat är föreskrivet. När domstolen förordnar om förverkande som är kännbart för gärningsmannen, bör förverkandet i princip beaktas vid bestämmande av påföljd för brottet. Ett sådant hänsynstagande kan emellertid enligt sakens natur inte ske, om förverkande beslutas i ett särskilt förfarande efter handläggningen av brottmålet. Det anförda talar med styrka för att fråga om förverkande av egendom hos gärningsmannen inte kan tas upp till prövning efter det att åtal för brottet har prövats utan omfattas av brottmålsdomens rättskraft. Att så måste vara förhållandet i fråga om förverkandeyrkande som har ett straffliknande syfte är utan vidare klart. Mot att göra skillnad mellan å ena sidan förverkande med övervägande sådant syfte och å andra sidan förverkande som främst har ett annat syfte, t ex att förebygga fortsatt brottslighet, kan anföras – utöver de skäl av mera allmängiltig natur som angetts i det föregående – att det i vart fall numera ofta torde vara mycket svårt att avgöra vad som är en föreverkanderegels främsta syfte, särskilt som en förverkandebestämmelse ej sällan har fler syften; förverkande torde för övrigt i de flesta fall ha en straffliknande effekt. Det kan därför inte anses vara tillräckligt befogat att göra sådan skillnad som nu berörs, fränsett möjligen i alldeles speciella fall. – Av det anförda följer att frågan om förverkande av bilen EJK 404, såvitt nu är i fråga, omfattas av den rättskraft som följer av Stockholms TR:s dom 7 oktober 1987 och Svea hovrätts dom 14

april 1988. Åklagarens talan om förverkande har därför p.g.a. 30 kap. 9 § 1 stycket och 45 kap. 1 § 3 stycket RB inte kunnat tas upp till prövning.

4 Praxis idag

UC Malmö har hämtat in synpunkter från ett antal kammare i landet för att få underlag för hur åklagarpraxis ser ut idag, byggd på de erfarenheter man har om domstolarnas syn på TBL 7 §.

4.1 Brotten

Olovlig körning

På flera håll finns ingen egentlig praxis, utan bedömningarna sker från fall till fall. Flera kammare redovisar olika schablonregler, t.ex. fyra körningar de två senaste åren, sju olovliga körningar (under senare tid), fyra – fem brott beroende på av vilken art de är, tio körningar inom ett år om den misstänkte inte är dömd tidigare, annars tre – fem körningar det senaste året.

Rattfylleri

Inte heller här finns någon fast praxis. En kammare har som riktlinje tre rattfyllerier inom en tvåårsperiod, eller om den misstänkte är dömd tidigare ibland redan vid första återfallet.

4.2 Fordonsvärdet

Det är sällsynt att dyrbarare bilar tas i beslag. En kammare utgår från att ett riktvärde kan vara att fordon upp emot 70.000 kr kan förverkas. Övriga kammare noterar att bestämda riktlinjer saknas.

4.3 Ägarinvändning

De tillfrågade kamrarna har redovisat flera rutiner vid invändning om annan ägare. Här redovisas några:

- Om det inte kan styrkas att den som åtalats för rattfylleri och/eller olovlig körning är ägare till bilen förekommer det att den utpekade ägaren åtalats för medverkan till brottet/brotten och att bilen yrkats förverkad hos denne.
- Om den åtalade gjort gällande att annan äger bilen hörs denna person.

Utredning om ägarförhållandet görs. Om inte den misstänktes uppgifter kan motbevisas hävs beslaget.

- Om den misstänkte inte äger bilen begärs den förverkad endast i undantagsfall. Att bilen framförts av den misstänkte vid flera tillfällen eller att den ägs av närstående utgör sådana undantagsfall. Yrkandet om förverkande riktas då mot den av den misstänkte påstådda ägaren, som betecknas som motpart i stämningsansökan. (Den officiella ägaren har i dessa fall inte innehaft fordonet, jfr NJA 2002:310 ovan)

- Flera åklagare har anmärkt att polisen inte tar fordon i beslag om de är registrerade på annan än den misstänkte.

5 UC Malmös syn på åklagarpraxis

Förslag till lämplig åklagarpraxis

Brotten:

Tidigare ej lagförd

Fem körningar (olovlig körning och/eller rattfylleri) inom sex månader, två grova rattfyllerier inom ett år,

bör leda till beslag och yrkande om förverkande av fordonet.

Tidigare lagförd

Tredje återfallet (räknat bakåt från aktuellt brott) inom två år i olovlig körning och/eller rattfylleri,

första återfallet inom två år (räknat bakåt från aktuellt brott) i grovt rattfylleri bör leda till beslag och yrkande om förverkande av fordonet.

Fordonsvärdet:

Ett värde som överstiger 100.000 kronor bör inte ensamt föranleda åklagaren att underlåta beslag och talan om förverkande.*

Ägarinvändning:

Åklagaren bör i samråd med polisen se till att utredning sker i ett tidigt skede. I många fall kan det sannolikt klarläggas att ägarskapet är ett rent bulvanförhållande. Förverkandeyrkandet bör då riktas mot den tilltalade.

I andra fall – särskilt där det är fråga om många körningar under längre tid – bör ägaren delges misstanke för tillåtande/medhjälp och förverkandeyrkandet riktas mot denne.

Påstås att försäljning skett bör förverkandeyrkandet ändå riktas mot den tilltalade om fordonet inte traderats till den nye ägaren (RH 1988:95)

Avbetalningsgods:

Den mot vilken ett förverkandeyrkande riktas har inte något intresse av att upplysa om att det finns en särskild rätt till fordonet, som medför att den ekonomiska förlusten vid ett förverkande skulle bli mindre än fordonets värde. Det kan därför finnas skäl för åklagaren att undersöka och i förverkandefrågan åberopa existensen av en särskild rätt till fordonet.

*Anmärkning: Skälighetsbedömningen sker inte uteslutande med utgångspunkt från fordonets värde (se ovan avsnitt 1.2). HD har i dom 2006-12-29 inte funnit att ett värde av 80.000 kr i sig utgjorde hinder mot förverkande. Hovrätten över Skåne och Blekinge har i dom 2006-12-06 gjort motsvarande bedömning vid ett värde av 465.000 kr (flera fordon), se avsnitt 3.1.

6 Fortsatt utveckling

På trafikområdet sker en fortlöpande utveckling både tekniskt och juridiskt. För att så väl som möjligt kunna bistå åklagarkamrarna är det av största värde att UC Malmö får såväl synpunkter på innehållet i denna promemoria som information, särskilt om praxisfrågor vid utredning eller vid domstol (t.ex. ogillande domar). Synpunkter och information från åklagarna kan lämnas på enklaste sätt per e-post, fax, telefon eller brev. Avsikten är att UC Malmö skall kunna uppdatera information, bidra till enhetlig praxis och så effektivt som möjligt stödja det operativa arbetet vid kamrarna.